

LEVERPOSTEJ- MADDEN OG DEN EKSOTISKE ARBEJDER

Af Anissi Thorndal Abu-Ghazaleh

Det parlamentariske centrumvenstre virker meget optagede af de såkaldte arbejdervælgere. Men hvorfor genvinder Socialdemokraterne og SF ikke taget i de mennesker, de tilsyneladende ønsker at repræsentere? Det kan en retorisk analyse af de fortællinger, der bliver skabt om “arbejdervælgere”, måske give ét af svarene på.

Man skal i disse år ikke læse mange politiske analyser i de brede medier for at vide, at nogen, der kaldes “arbejdervælgere” fravælger centrumvenstre til fordel for højrefløjen, særligt Dansk Folkeparti. Man skal heller ikke have set særlig mange valgplakater eller debatindlæg fra Socialdemokraterne i den valgkamp, der lige er overstået, for at vide, at det gamle arbejderparti anstrengte sig til det yderste for at fremstå arbejder-agtige: Med kampagnesloganet “Det Danmark du kender”, billeder af Helle Thorning-Schmidt iført sikkerhedshjelm, og en næsten rituel gentagelse af udtrykket “almindelige danskere” gik partiet – med tidligere SF-skatteminister Thor Møger Pedersen som kampagnechef – tilsyneladende til makronerne for at vinde sin forestilling om “arbejdervælgere” tilbage.

Som bekendt var det ikke nok: Socialdemokraterne gik ganske vist en anelse frem, men valgresultatet på 26,3 procent var stadig langt fra



Thor Møger Petersen, skatteminister i SRSF regeringen 2011-2012 lagde op til en skattereform i en kronik i Berlingske Tidende med titlen: "En skattereform til dem, der trækker læsset". (Foto: Folketinget)

partiets gamle normal, og regeringsmagten gik tabt. Til gengæld stormede Dansk Folkeparti frem især i det såkaldte udkantsdanmark. Dette resultat har givet anledning til ny selvransagelse på centrumvenstrefløj om, hvorvidt man var blevet for elitære eller havde "svigtet udkanten", på samme måde som der tidligere er talt om, at man havde "svigtet arbejdervælgerne".

Arbejderklassen der bliver væk

Med disse kampagner in mente kan man altså dårligt beskylde Socialdemokraterne og det øvrige centrumvenstre for at have glemt at tænke på en "arbejderklasse" eller på "almindelige mennesker". Spørgsmålet er måske snarere, hvad de tænker, når de tænker på "dem". Efter valgnederlaget i juni kan en del af selvransagelserne hos centrumvenstre måske handle om de fortællinger, som centrumvenstre bruger om "arbejderklassen". Disse fortællinger kan en retorisk kritik hjælpe med at

afdække – og måske dette kan give ét af svarene på, hvorfor centrumvenstre ikke ser ud til at genvinde sit tag i de mennesker, man tilsyneladende ønsker at repræsentere.

Fortællingen om “hårdtarbejdende lønmodtagere”

I 2012 fik daværende SF-skatteminister Thor Møger Pedersen (SF) stor omtale for kronikken “En skattereform til dem der trækker læsset” (Berlingske, 17.01.2012). Kronikken præsenterede regeringens forslag til en skattereform, men dét, der løb med opmærksomheden, var ord som “leverpostejsmadder” og “kedeldragter”. De fik pludselig status af politiske begreber og figurerede efterfølgende jævnlige i den offentlige debat.¹

I Thor Møger Pedersens kronik er et af hovedargumenterne for regeringens skattereform, at den skal “tilgodese” nogen, der kaldes “hårdtarbejdende lønmodtagere”. Kronikken rummer en fortælling om en særlig “lønmodtagerklasse” eller “arbejderklasse”. Eftersom kronikkens afsender udtaler sig som minister, og kronikkens fortælling danner belæg for regeringens forslag til en skattereform, kan vi betragte fortællingen som forankret i regeringen og ikke som person- eller partispecifik.

Kronikken skildrer en arbejder- eller lønmodtagerklasse på en særlig måde. Ved at undersøge tekstens ordvalg, eksempler og stilistik, kan vi blive klogere på den fortælling, der skabes sprogligt i teksten, men som ikke nødvendigvis kommer eksplicit til udtryk. Denne fremgangsmåde er bl.a. baseret på den retoriske teoretiker Edwin Blacks tese om, at der i alle tekster findes en iboende ideologi, som umiddelbart påvirker læseren, og som især kan findes ved at undersøge en teksts stilistik:

“The discourse will exert on him the pull of an ideology. It will move, unless he rejects it, to structure his experience”, (...) “The best evidence in the discourse for this implication will be the substantive claims that are made, but the most likely evidence available will be in the form of stylistic tokens”.²

Det væsentlige her er ikke afsenderens intention, men derimod den ideologi, som *teksten* skaber i mødet med modtageren. Et nærmere retorisk blik på Møgers kronik kan derfor give indsigt i tekstens fortælling om ‘arbejderklassen’.

Konstruktionen af en lønmodtagerklasse

Kronikken lægger ud med at fortælle om nogen, der kaldes “hårdtarbejdende lønmodtagere”. I kronikkens allerførste linjer skriver Møger:

“Hårdtarbejdende lønmodtagere. Dem der står tidligt op, smører leverpostejsmadder, afleverer ungerne og tager på arbejde. Skattereforment starter og slutter med dem. Dem der trækker i kedeldragter eller orange veste. Dem der har værktøjsbælte. Dem der tager en uniform på. Dem der har skemalagte pauser. Dem der cykler rundt i hjemmeplejens. Dem der er på arbejde juleaften. Dem der må tage en søn-dagsvagt.”

Her etablerer Møger gennem sætningsfragmentet “Dem der”, at der findes en gruppe, som er “hårdtarbejdende lønmodtagere”. Han etablerer også, at de har nogle særlige kendetegn, og at læseren ved hvem de er. Konstruktionen fungerer refererende, ligesom hvis man siger “Husker du Hans? *Ham der* gik i vores parallelklasse”. Den fortæller modtageren, at man taler om *nogle bestemte*, og at det, man nu nævner, er *et særligt kendetegn* for dem, som modtageren forventes at forbinde med dem. På denne måde bliver “hårdtarbejdende lønmodtagere” allerede i disse første linjer etableret som en bestemt gruppe, som kan kendes på de særlige træk, Møger beskriver dem med.

Med et retorisk begreb kan man kalde denne manøvre for “the ideological trick”. Begrebet er fra Maurice Charlands (ph.d., professor i kommunikationsstudier ved Concordia University, Canada) teori om konstitutiv retorik³. Det henviser til den måde, hvorpå en afsender kan *konstruere* noget sprogligt ved at *referere* til det, som om det allerede findes. Charland illustrerer teorien gennem den quebecske selvstændighedsbevægelses argumentation: De konstituerer *le peuple québécois* som et særligt folk med særlige iboende karakteristika, ved netop ikke at introducere det, men blot tale om *dette særlige folks ret til selvstændighed*, som om dette folk et velkendt faktum⁴. På samme måde argumenterer Møger i denne kronik ikke for, at der findes en særlig gruppe, vi kan kalde ‘hårdtarbejdende lønmodtagere’, han argumenterer i stedet *med afsæt i* denne lønmodtagerklassens eksistens.

De pligtopfyldende og flittige

Mens Møger ikke forklarer, *hvem* “hårdtarbejdende lønmodtagere” helt konkret er, giver han til gengæld levende beskrivelser af, *hvordan* de er.



En rigtig jord-og beton arbejder arbejder med en lille luft hammer, 1984. (Foto: Arbejdermuseet & ABA)

I citatet ovenfor beskrives de eksempelvis som “Dem, der står tidligt op, smører leverpostejsmadder, afleverer ungerne og tager på arbejde”.

At fremhæve “stå tidligt op” som det første karakteristiske ved nogen indikerer, at disse ‘nogen’ er flittige. De ligger jo i al fald ikke og snuer den til langt ud på formiddagen. Sætningen består også af en række verber, som adskilles af et komma, men uden ‘og’. Dette tilfører et stilistisk element af gentagelse: Som en række gentagende pligter, man blot gør uden diskussion. Det pligtopfyldende præg videreføres i de næste linjer, hvor eksempler som “skemalagte pauser”, “på arbejde juleaften” og “må tage en søndagsvagt” fortæller, at denne lønmodtagerklasse ikke selv bestemmer. Især det sidstnævnte verbum “må tage” placerer søndagsvagten som noget, man er nødt til, og ikke et aktivt valg. Også et udtryk som “trækker i kedeldragter” signalerer noget pligt-opfyldende: Man “trækker” ikke i sit arbejdstøj af frivillig arbejdsiver, men derimod af nødvendighed.

Lignende passager i resten af kronikken skildrer lønmodtagerklassen som pligtopfyldende ud af nødvendighed. Eksempelvis i overskriften “En skattereform til dem der trækker læsset”: At “trække læsset” er ikke en positiv eller sprudlende oplevelse, men nogen skal jo gøre det. Også en sætning som “reformen er politikernes forpligtelse til at anerkende dem, der får det hele til at hænge sammen”, skaber skildringen af “hårdtarbejdende lønmodtagere” som en pligtopfyldende gruppe, der slider for at udføre det nødvendige. De handler ikke frivilligt eller ud af lyst, men fordi de skal.

Dem der tier og tåler

“Hårdtarbejdende lønmodtagere” skildres også som kendetegnet ved, at de tier og tåler. Det ser vi eksempelvis, når Møger i passager om den økonomiske krise fremhæver, at de er “dem, der allerede har udvist løn-tilbageholdenhed og nu bliver bedt om det igen.” Verbet “udvise” bruges i normalt om karaktertræk eller egenskaber, som en person besidder, f.eks. når man udviser mod. Dermed beskrives “løntilbageholdenhed” som en dyd eller en egenskab, som gruppen har og udviser. Den gør det ikke på eget initiativ, men fordi den “bliver bedt om” det – gentagne gange. I de sætninger er der desuden ingen agens. Det fremgår derfor ikke, hvem der beder lønmodtagerklassen om at udvise denne dyd. På den måde usynliggør sætningskonstruktionen en interesse modsætning eller -konflikt: Lønmodtagerklassen har i denne fortælling ikke *krævet* mere i løn og senere accepteret et nej. Den er blot blevet *bedt* af en fjern

magt om at "udvise" en dyd – og så har den gjort det. Den ene part er usynlig i kraft af sætningens manglende agens. Den anden part har slet ikke agens. Den udviser bare sin dyd. Den tier og tåler.

Skildringen forstærkes, når Møger fremhæver, at "hårdtarbejdende lønmodtagere" er i fare for at blive overset og glemt:

Tværtimod betød det, at hårdtarbejdende lønmodtagere med jævne lønninger blev overset", (...) "sikre, at det ikke er fabriksarbejderen, rengøringsassistenten, smeden, sygeplejersken eller HKeren, der bliver glemt."

At Møgers lønmodtagerklasse tier og tåler, fremgår også af den måde, hvorpå han beskriver deres reaktion på forringelser.

"Det er medarbejderne i industrien og i produktionen, der er nervøse for, om de mister deres arbejde. Det er rengøringsassistenter og skraldemænd, der må løbe hurtigere for at nå mere på mindre tid. Og det er de varme hænder på plejehjem, hospitaler og daginstitutioner, der kan mærke, hvor velfærdssamfundet slår sprækker."

De er "nervøse", men ikke vrede. De "må løbe hurtigere", og det gør de så tilsyneladende. De "kan mærke, hvor velfærdssamfundet slår sprækker", men de gør ikke noget ved det.

Her skildres altså en klasse, som ikke stiller spørgsmål til dårligere vilkår, men blot fortsætter med at gøre deres pligt.

Skildringen af lønmodtagerklassen som en nødvendig og pligtopfyldende gruppe, der tier og tåler, danner grundlag for kronikkens hovedargument: Skattereformen skal "tilgodese" og "anerkende" dem. Møger argumenterer ikke for, at der findes en lønmodtagerklasse med disse særlige kendetegn. Han argumenterer ud fra at det gør der. Dermed sættes selve skildringen af lønmodtagerklassen uden for debat. Både dens eksistens og dens beskrevne karakter cementeres som et faktum.

En jævn og ensartet masse

Møgers lønmodtagerklasse skildres også som *jævne* mennesker. Det første eksempel er i kronikkens første linje, hvor Møger nævner, at de er dem, der smører *leverpostejsmadder*. Leverpostejsmadder er altså et kendetegn ved gruppen. De tager ikke en koldhævet speltbolle med serranoskinke og rucola med i madpakken. De spiser heller ikke i en

arbejdsgiverstøttet frokostordning. De smører leverpostejsmadder. I en dansk kontekst har leverpostej konnotationer til noget ekstremt almindeligt, upompøst og nærmest kedeligt, sådan som det kommer til udtryk i begreber som 'leverpostejsdansker' og 'leverpostejsfarvet hår'. Møgers fremhævelse af leverpostej fremstiller lønmodtagerklassen som jævn. Sætningens hverdagsagtige, talesproglige udtryk som netop "-madder" og "ungerne" understreger det jævne præg.

Det jævne præg suppleres af kronikkens skildringer af lønmodtagerklassen som visuelt ensartede. Møger giver flere eksempler på, hvordan disse mennesker ser ud: "kedeldragter eller orange veste (..) værktøjsbælte (..) uniform" . Disse detaljer skaber en visuel fremstilling af mennesker i uniformeret arbejdstøj. De er ene om at tegne, hvordan Møgers lønmodtagerklasse ser ud. Vi hører intet om dem uden for deres arbejdsrutine (om de f.eks. samler på modeljernbaner, er aktive i håndboldforeningen eller avler racekatte). Detaljerne om deres udseende, som er ikklædt uindividuel uniformering, bliver derfor definerende for billedet af lønmodtagerklassen. Den fremstår homogen og uden indviden.

Men hvem er de egentlig?

Møger tegner et klart billede af en lønmodtagerklasse, der er kendetegnet ved at være pligtopfyldende, ved at tie og tåle, og som er jævn og ensartet. Det er derimod uklart, hvem der egentlig udgør denne lønmodtagerklasse. Den introduceres eller afgrænses ikke.

Kronikken er rig på *eksempler* på, hvilke job, denne lønmodtagerklasse kan bestride. Dels gennem beskrivelserne af arbejdstøj, men også når Møger opremser eksempler på jobfunktioner. Eksempelvis skriver han, at Danmark kun hænger sammen, fordi der er

“nogen til at producere vindmøller. Fordi der er andre til at passe deres børn, mens de gør det. Fordi der er nogen til at producere fødevarer. Fordi der er andre, der kan sælge det til udlandet. Fordi der er nogen, der reparerer vejene, så materialerne kan komme frem – og så alle kan komme på arbejde. Fordi der er nogen, der tager sig godt af os, hvis vi kører galt. Og fordi der er nogen, der har lært os alt det, vi kan.”

Eller når Møger som tidligere nævnt skriver:

“Det er medarbejderne i industrien og i produktionen, der er nervøse for, om de mister deres arbejde. Det er rengøringsassistenter og skraldemænd, der må løbe hurtigere for at nå mere på mindre tid. Og det er de varme hænder på plejehjem, hospitaler og daginstitutioner, der kan mærke, hvor velfærdssamfundet slår sprækker.”.

Eller at skattereformen skal “sikre, at det ikke er fabriksarbejderen, rengøringsassistenten, smeden, sygeplejersken eller HKeren, der bliver glemt.” I kombination udgør disse eksempler på “hårdtarbejdende lønmodtagere” en ganske bred gruppe. Der nævnes både industriarbejdere, pædagoger, kontoransatte, sygeplejersker og skraldemænd. “Hårdtarbejdende lønmodtagere” spænder altså fra ufaglærte over faglærte til kortere og mellemlange videregående uddannelser. De kan både være beskæftiget offentligt og privat. Og de kan udføre manuelt arbejde, omsorgsarbejde og kontorarbejde. Der er med andre ord store individuelle forskelle på de jobfunktioner, der her alligevel behandles som én gruppe. Denne bredde i eksemplerne får gruppen til at fremstå uafgrænset. Eksemplerne er så forskellige og talrige, at de ikke giver en konkret specificering af, hvem denne gruppe egentlig er.

Hvem de i hvert fald *ikke* er

Mens det er uklart, hvem “hårdtarbejdende lønmodtagere” helt konkret henviser til, er det mere tydeligt, hvem der *ikke* er med i gruppen. Eksempelvis er akademikere eller højtuddannede notorisk udeladt af de ellers talrige eksempler på “hårdtarbejdende lønmodtagere”. De fremhævede kendetegn som f.eks. uniformer og faste vagter er heller ikke en del af de fleste “vidensarbejderjob”. Her må vi i øvrigt antage, at Møger og hans regeringskolleger hører til. De er altså ikke selv en del af gruppen.

Studerende og arbejdsløse udelukkes også fra gruppen, når de nævnes som en *anden* gruppe end “hårdtarbejdende lønmodtagere”: “Det betyder også, at studerende og kontanthjælpsmodtagere må stå over i denne omgang”. Med sidste del af sætningen indikerer Møger samtidig, at disse grupper *har* fået; de er tilsyneladende *ikke* blevet ‘glemt’ eller ‘overset’. Med andre ord besidder de altså ikke lønmodtagerklassens selvopofrende dyd. Studerende kan som bekendt godt læse til sygeplejerske eller lærer, og kontanthjælpsmodtagere kan godt have arbejdet i “industrien og produktionen”, men de er alligevel ikke en del af de “hårdtarbejdende lønmodtagere”. Det er altså ens nuværende job der



afgør, om man er en del af denne konstruerede lønmodtagerklasse og dermed indirekte også, om man besidder de karaktertræk, der i kronikken kendetegner gruppen.

Mennesker, der ikke spiser svin, er tilsyneladende heller ikke en del af “hårdtarbejdende lønmodtagere”. For når Møger fremhæver leverpostej som et decideret kendetegn ved denne lønmodtagerklasse, når de refereres til som *dem der spiser leverpostej*, så udelukker eller usynliggør det samtidig de mennesker, for hvem svinekød slet ikke er en mulighed af f.eks. religiøse eller kulturelle årsager. Uanset om de skulle udgøre en væsentlig del af de ansatte i nogle af de job, han nævner, har de tilsyneladende ikke en plads i konstruktionen “hårdtarbejdende lønmodtagere”.

Hårdtarbejdende SOSU'er hjælper hinanden med at løfte en patient, 1987. (Foto: Arbejdersmuseet & ABA)

Lønmodtagerklassens særlige karakter

På den ene side giver kronikken altså levende beskrivelser af, hvordan “hårdtarbejdende lønmodtagere” er. På den anden side forbliver grup-

pen faktuel uafgrænset, idet det tilsyneladende ikke er forhold som branche, sektor, uddannelse, jobtype el. lign. der afgør tilhørsforhold til gruppen, når nu der også nogen, der ekskluderes fra den. Det er altså ikke konkrete materielle forhold, der definerer, hvem der er eller ikke er med i gruppen.

En sådan uklar afgrænsning er netop karakteristisk for retoriske konstruktioner af et 'folk'. Som Charland skriver: “

“the very boundary of whom the term “people” includes and excludes is rhetorically constructed: as the “people” is variously characterized, the persons who make up the “people” can change”.⁵

Den manglende materielle afgrænsning gør to ting. For det første frtager det læseren muligheden for umiddelbart at modsætte sig tanken om, at mennesker med en bestemt type job nu også skulle have en særlig karakter. Møger skriver jo ikke eksplicit *hvem* de er, han tegner i stedet et billede af *hvordan* de er. For det andet styrker det konstruktionen af “hårdtarbejdende lønmodtagere” som nogen med en særlig karakter. Når den konkrete afgrænsning mangler, står skildringerne af deres væremåde tilbage som *dét*, der definerer dem. Dette fremhæver skildringen af deres karakter, som på denne måde bliver bærende i konstruktionen. Den bliver til et *definerende træk*, der således kommer til at gælde for *alle* der kunne tænkes at tilhøre denne gruppe, fordi det er *dét*, der binder dem sammen.

“Hårdtarbejdende lønmodtagere” som den retoriske Anden

Kronikkens måde at skildre lønmodtagerklassen på har markante lighedstræk med retorisk *andetgørelse*. Begrebet har rod i postkolonialistisk analyse og er bl.a. blevet brugt om den måde, hvorpå hvid kolonialistisk litteratur skildrede ‘indfødte’. James Jasinski (ph.d., professor i kommunikation ved Northern Illinois University) definerer andetgørelse som en praksis, hvori en dominerende gruppe taler om dem, der er ‘anderledes’ og dermed konstruerer identiteter for dem:

“The discourse of a dominant group fashions the other, endows them with certain characteristics and habits, and thereby allows them to function as a contrast to the dominant group (...) Others are, then, at least partially constituted through the discourse of dominant groups”.⁶

Begrebet anvendes især i analyser af diskurser over for minoritetsgrupper, eksempelvis på grund af race, køn og seksualitet.⁷ Minoritet henviser her ikke til en gruppes eksakte antal i befolkningen (kvinder er f.eks. ikke en antalsmæssig minoritet), men derimod til gruppens tilstedeværelse i forhold til repræsentation og adgang til magt i samfundet. Om end atypisk, er begrebet derfor anvendeligt på en fortælling om en 'arbejderklasse', fordi denne kan betragtes som en minoritet i forhold til magt.

Jasinski opridser fire karakteristiske træk for retorisk andetgørelse: generalisering, essentialisering, ambivalens og karakteren af afsenderens persona. De er alle fire til stede i Møgers skildring af "hårdtarbejdende lønmodtagere".

Generaliseret og essentialiseret: Det er sådan, 'de' er

"Hårdtarbejdende lønmodtagere" skildres generaliseret som en ensartet gruppe med en særlig karakter og uden individuelle særtræk. Ifølge Jasinski bliver en andetgjort gruppe "*homogenized into a collective 'they'*".⁸ Møger refererer netop kontinuerligt til "dem", men uden at specificere *hvem* de er. Samtidig skildrer tekstens eksempler "hårdtarbejdende lønmodtagere" som en ensartet masse, på trods af de markante forskelle, der kan være på f.eks. en skraldemand og en sygeplejerske.

Jasinski forklarer, hvordan essentialisering er en del af andetgørende retorik: De træk, en gruppe beskrives med, gøres til en iboende del af deres transhistoriske *natur* og *væren*.⁹ Møger skildrer netop sin lønmodtagerklasse som kendetegnet ved, at de er pligttopfyldende, de tier og tåler, og de er jævne. Disse karaktertræk er definerende for gruppen. Dermed bliver Møgers lønmodtagerklasse fremstillet som nogle mennesker, der alle besidder denne særlige måde at være på. Det er sådan, *de er*.

Ambivalensen og den ædle arbejder

Møgers kronik rummer en form for hyldest til de selvopofrende "hårdtarbejdende lønmodtagere", der får Danmark til at hænge sammen. Der er altså ikke tale om en negativ skildring, selvom Møger samtidig generaliserer og essentialiserer sin lønmodtagerklasse. Denne spænding kalder Jasinski "ambivalens": "others are both valued (most often for their "exotic" qualities) and devalued".¹⁰ Et klassisk eksempel er udsgnet "Sorte har rytme i kroppen". Det er en tilsyneladende positiv fremhævelse, der samtidig, generaliserer og andetgør.

Kronikkens skildring af lønmodtagerklassen er værdsættende. Men

det, der værdsættes er generaliserede og stereotype træk: De hyldes for at være pligtopfyldende og jævne, og for at være dem der tier og tåler – og det er sådan, de alle sammen er.

Skildringen kan sammenlignes med tidligere tiders forestilling om den ædle vilde: En idealiseret forestilling om den essentielt gode, autentiske, ufordærvede og simple indfødte, som ikke besidder den hvide mands evne til beregnende adfærd. Man kan derfor argumentere for, at kronikken rummer en forestilling om 'den ædle arbejder'.

Subjektet, der betragter et objekt

Ifølge Jasinski fremstår afsenderen ofte som usynlig i andetgørende retorik.¹¹ Vægten ligger på dét eller dem, der beskrives, hvorimod afsenderen bliver et usynligt subjekt, der beskriver. Dermed bliver det beskrevne til objektet, og beskriveren til et universelt udgangspunkt; den position, hvorfra objektet studeres. Denne mekanisme kan vi se i den måde, teksten anvender pronominet 'vi' på, og den måde hvorpå Møger selv er til stede i form af 'jeg', når han er det.

Møger bruger flere steder ordet 'vi', men i forskellige betydninger. For eksempel: "nogen, der tager sig godt af os, hvis vi kører galt". Her er der både et "vi" og et "nogen" til stede. Vi'et specificeres ikke nærmere, men henviser til en slags 'os alle sammen', mens "nogen" er "hårdtarbejdende lønmodtagere". Her indtager forestillingen om et "vi" og lønmodtagerklassen to forskellige positioner på sætningsplanet. Møgers lønmodtagerklasse er altså ikke en del af vi'et.

Andre steder bruger Møger 'vi' i en mere snæver forstand, som henviser til lovgiverne: "Men det vi kan, det er at sænke skatten på arbejde", "Når vi er optaget af, at skattereformen skal have en rimelig social balance". Møger forklarer ikke på noget tidspunkt hvem 'vi' er. Denne varierende brug og manglende beskrivelse skaber en uklarhed. Det bevirker, at vi'et som en subjektposition bliver distanceret og utydeligt. Det bliver et fjernt 'vi', der skal tage hånd om arbejderklassen, men som selv er usynligt.

Møger bruger kun "jeg" om sig selv i de sætninger, der fungerer som politiske kommentarer til kronikkens fortælling: "Jeg glæder mig til", "Jeg kan ikke fuldstændig afvise", "Jeg forstår udmærket", "Jeg håber". Så selvom Møger rent sprogligt optræder som subjekt i kronikken, er det som en kommentator, der reagerer på kronikkens fortælling. I selve fortællingen, i skildringerne af hårdtarbejdende lønmodtagere, er Møgers subjekt derimod fraværende.

Fraværet placerer Møger fjernt fra det objekt, han beskriver. Sammen med det uklare ‘vi’, som hverken beskrives eller forklares, skaber det en stærk kontrast mellem det tydeligt beskrevne objekt, Møgers lønmodtagerklasse, som er det, der kigges *på*, og det fraværende og utydelige subjekt, Møger og hans ‘vi’, som er det, der *kigger*.

“Hårdtarbejdende lønmodtagere” som andetgørende konstruktion

Kronikkens konstruktion af “hårdtarbejdende lønmodtagere” som en ensartet gruppe med særlige iboende karaktertræk kan altså betragtes som en retorisk andetgørelse af de mennesker, der kunne tænkes at tilhøre denne gruppe.

Det rejser to spørgsmål. For det første kan man diskutere, i hvilken grad det er hensigtsmæssigt for den demokratiske debat, at politikere i magtpositioner anvender eksotiserende konstruktioner af dele af befolkningen for at opnå politisk opbakning. Fortællingen om den ensartede, jævne, pligttopfyldende og tavse lønmodtagerklasse reducerer de mennesker, der kunne være tale om, til en simpel figur, en eksotisk ‘Anden’, snarere end forskellige menneskelige individer på lige fod med Møger og regeringen.

For det andet kan man sammenholde denne konstruktion med centrumvenstres ønske om netop at nå de mennesker, der udgør “arbejderklassen”. Kunne man forestille sig, at kronikkens fortælling er et forsøg på at iscenesætte Møger og regeringen som nogen, der taler “arbejderklassens” sag? Et forsøg på at tale i øjenhøjde og skabe fællesskab med disse mennesker?

Den arbejderistiske stil

Kronikkens sprog rummer gennemgående ‘arbejderistiske’ træk, med vægt på ord som “producere”, “materialer”, “reparere”, “værktøjsbælte” og “kedeldragt”, ligesom “industrien og produktionen” nævnes i bestemt ental, altså som noget velkendt. Det er ord, der har konnotationer til manuelt arbejde og klassiske ‘mandefag’ – sygeplejerskernes kitler, sosuernes bækkener og rengøringsdamens gulvskrubbe bliver ikke inddraget i de sproglige billeder. Møger fremhæver altså skildringen af hvad vi kan kalde ‘klassiske arbejderfag’. Samtidig rummer kronikken talesproglige udtryk som “afleverer ungerne” og “leverpostejmadder”, ligesom sætningerne generelt er korte og simple, har ligefrem ordstilling

og få fremmedord. Denne sproglige stil kan tolkes som et forsøg på at skabe identifikation med mennesker, der selv har deres gang i "industrien og produktionen". Et forsøg på at skabe øjenhøjde med dem ved at anvende ord og sprog, som man forestiller sig, de selv bruger. Dette kunne man kalde en arbejderistisk sprogstil.

Det er tænkeligt, at denne arbejderistiske stil og kronikkens fortælling er udtryk for et forsøg på at skabe opbakning blandt nogle af 'arbejdervælgerne' ved at skabe identifikation, fremstå i øjenhøjde med dem og som nogen, der 'taler deres sag'. Det næste spørgsmål bliver så, hvordan og hvorvidt det virker.

Andetgørelse eller identifikation?

"Hårdtarbejdende lønmodtagere", som vi kan betragte som et udtryk for "arbejderklassen", skildres i denne kronik gennem en andetgørende fortælling. Den reducerer dem til en ensartet masse, med fortegnede karaktertræk og uden hverken menneskelig forskellighed eller handlekraft. Over for dem står kronikkens 'vi' som et distanceret, men handlekraftigt subjekt.

Denne konstruktion gør det svært for læseren at identificere sig med "hårdtarbejdende lønmodtagere". De fremstår ikke som menneskeliggjorte subjekter i teksten. De er *de andre*. Dem der tales *om*. Det er derfor sandsynligt, at læsere, som umiddelbart genkender elementer fra deres eget liv, ikke ser sig selv i fortællingen, men derimod fremmedgøres af den. For den position, der *kunne* være deres, er ikke subjektets, men derimod objektets. Og den, man inviteres til at identificere sig med, er Møger eller det distancerede "vi".

Det afgørende spørgsmål til centrum-venstre

Den ideologiske fortælling, vi har kredset os ind på, er en fortælling om en ensartet selvopofrende arbejderklasse, der er jævn, pligtopfyldende, og som tier og tåler. Selvom Møgers kronik giver en positiv fremstilling og anvender en arbejderistisk sprogstil, skaber fortællingen ikke identifikation, men fungerer i stedet andetgørende. Arbejderklassen bliver reduceret til en genstand for regeringens politiske projekt. Møger taler ikke *til* dem. Han taler *om* dem.

Hvis en fortælling skal fænge, skal den skabe identifikation. Den skal tale *til*, ikke *om*. Og dem, den skal tale til, skal have en plads i fortællingen som handlende subjekter.

Måske er det afgørende spørgsmål for centrumvenstre derfor ikke, hvordan man vinder sin forjættede arbejderklasse eller “udkantsdanmark” tilbage. Måske er spørgsmålet, hvem de “hårdtarbejdende lønmodtagere” overhovedet er. Og hvilken aktiv rolle de rent faktisk er tiltænkt i centrumvenstres projekt. Hvad vil centrumvenstre egentlig med dem?

Noter

1. F.eks. giver en Infomediasøgning på “leverpostejsmadder” fra 17.01.12 og seks mdr. frem 149 hits, hvorimod en søgning fra sidste halvår af 2011 kun giver 53 hits.
2. Edwin Black, “The Second Persona” i: Lucait, Condit & Caudell, *Contemporary Rhetorical Theory*, 1999, The Guilford Press, London, s. 331-341, s. 334.
3. Maurice Charland: “Constutive Rhetoric: The Case of the People Québécois”, i: *Quarterly Journal of Speech*, vol. 73, 1987, Routledge, s. 113-150
4. *ibid*, s. 137-138
5. *ibid*, s. 136
6. James Jasinski: “Other, rhetorical construction of”, i: *Sourcebook on Rhetoric*, Sage Publications, 2001, California, s. 411-415, s. 412.
7. *ibid*, s. 414
8. *ibid*, 412
9. *ibid*, 412
10. *ibid*, 412
11. *ibid*, 413

Anissi Thorndal Abu-Ghazaleh
cand.mag i retorik
kommunikationsrådgiver
anissithorndal@gmail.com